AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

Azərbaycan Respublikası
Təhsil Nazirliyinin
1463 saylı 31 avqust 2012-ci il
tarixli əmri ilə təsdiq edilmişdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
ÜMUMİ ŞÖBƏ

ƏSLİ İLƏ DÜZDÜR

ALİ TƏHSİL PİLLƏSİNİN DÖVLƏT STANDARTI

MAGİSTRATURA SƏVİYYƏSİNİN İXTİSAS ÜZRƏ TƏHSİL PROQRAMI

İxtisasın (proqramın) şifri və adı: 060310 – Xalq çalğı alətləri ifaçılığı

BAKI – 2012

1. Ümumi müddəalar

1.1. Magistratura səviyyəsinin **060310 – Xalq çalğı alətləri ifaçılığı** ixtisası üzrə Təhsil Proqramı «Təl haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin müvə qərarları ilə təsdiq olunmuş «Ali təhsil pilləsinin dövlət standartı və proqramı", «Magistratura təhsili məzmunu, təşkili və «magistr» dərəcələrinin verilməsi Qaydaları»nın tələblərinə, «Ali təhsilin r gistratura səviyyəsi üzrə ixtisasların (ixtisaslaşmaların) Təsnifatı»na və digər qanunvericilik aktlar uyğun hazırlanmışdır.

1.2. Tabeliyindən, mülkiyyət növündən və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq Azərbay Respublikasında fəaliyyət göstərən ali təhsil müəssisələri **060310 – Xalq çalğı alətləri ifaçılığı** ixtis üzrə magistr hazırlığını bu Təhsil Proqramı ilə həyata keçirir.

1.3. Strukturda istifadə olunan işarələr:
ÜK – ümummədəni kompetensiyalar
PK – peşə kompetensiyaları

2. 060310 – Xalq çalğı alətləri ifaçılığı ixtisasının xarakteristikası.

2.1. Təhsil Proqramının mənimsənilməsinin normativ müddəti və məzunlara verilən elmi-ixtisas dərəcəsi:

İxtisasın şifri və adı	Verilən elmi-ixtisas dərəcəsi	Əyani forma üzrə təhsil müddəti	Kreditlərin sayı
060310 – Xalq çalğı alətləri ifaçılığı **İxtisaslaşma:** *- Xalq çalğı alətləri ifaçılığının nəzəriyyəsi və metodikası*	Magistr	2 il (qiyabi forma üzrə təhsil müddəti 6 ay artıqdır)	120

3. Məzunun ixtisas xarakteristikası və kompetensiyası

3.1. Magistrin ixtisas xarakteristikası
Magistr nəzəri prinsip və tədqiqat metodları haqqında ümumi təsvirə və geniş biliyə malik olmalı, pe hazırlığı tələb edən elmi-tədqiqat işi aparmağa və pedaqoji fəaliyyətə hazır olmalı, peşəkar fəaliyy çərçivəsində gözlənilməz və mürəkkəb məsələləri həll etməyi bacarmalıdır.

3.2. Proqramın mənimsənilməsi nəticəsində məzunun kompetensiyasına qoyulan tələblər.

3.2.1. Məzun aşağıdakı ümummədəni kompetensiyalara (**ÜK**) yiyələnməlidir:
- təhsil, orkestr, ansambl və bu kimi kollektivlərdə işləmək **(ÜK-1);**
- digər sahələrin mütəxəssisləri ilə ünsiyyətdə olmaq **(ÜK-2);**
- beynəlxalq arenada işləmək **(ÜK-3);**
- hüquqi biliklər və etik normalara malik olmaq **(ÜK-4);**
- yeni təşəbbüslərə malik olmaq **(ÜK-5);**
- müstəqil işləmək **(ÜK-6);**
- elmi-tədqiqat, yaradıcılıq və pedaqoji işlərin təşkilində, kollektivin idarə olunmasında bacarıq vərdişlərə malik olmaq **(ÜK-7);**
- peşə hazırlığı ilə əlaqədar işləri təşkil etmək və planlaşdırmaq **(ÜK-8).**

3.2.2. Məzun aşağıdakı peşə kompetensiyalarına (**PK**) yiyələnməlidir:

Elmi-tədqiqat sahəsi üzrə:

- xalq çalğı alətlərinin tədrisində və elmi-tədqiqat yaradıcılıq prosesində müasir formaların üsullarından istifadə etmək **(PK-1);**
- tədqiqat işində musiqinin sənətşünaslıq sahəsindəki nəzəri biliklərə malik olmaq **(PK-2);**
- muğam sənətinin, etnomusiqişünaslığın tədqiqat olunmuş elmi işlərin nəticələrin bilmək **(PK-3);**
- elmi-tədqiqat və yaradıcılıq işlərini planlı şəkildə aparmaq **(PK-4);**
- elmi-tədqiqat sahəsində əldə olunan nəticələri üzə çıxarıb təqdim etmək **(PK-5);**

Pedaqoji sahə üzrə:
- ibtidai, orta, ali musiqi təhsili verən müəssisələrdə və ali təhsilin bakalavriat səviyyəsində tar, kamança, kanon və balaban ixtisas fənlərinin tədrisini aparmaq **(PK-6);**
- elektron kitabxanalardan, referativ jurnallardan, internetdən informasiya əldə etmək **(PK-7);**
- tədris, təlim və ya digər üsullarla öz biliklərini başqasına ötürə bilmək **(PK-8);**

Təşkilati-inzibatçılıq sahəsi üzrə:
- ifaçılığın müasir ifadə xüsusiyyətlərinə malik olmaq **(PK-9);**
- ümumi və fərdi iş planlarını tərtib etmək **(PK-10);**
- ifaçılığın tədrisi ilə bağlı mühüm bilikləri təqdim etmək və onları iş şəraitinə uyğunlaşdırmaq **(PK-11);**
- məzunların elmi-tədqiqat, o cümlədən dissertasiya yaradıcılıq işlərinə rəhbərlik etmək **(PK-12);**
- tədris prosesində ifaçılıq bacarığını yaradıcılıqla pedaqoji sahəyə yönəltmək **(PK-13);**
- ifaçılıq səviyyəsini istehsalat sahəsində tətbiq etmək **(PK-14);**
- tədris prosesində ifaçılıq sənətinə məxsus olan termin və ifadələri öyrətmək **(PK-15);**
- fəaliyyət və ya təhsil sahəsi ilə bağlı problemləri yaradıcı şəkildə müəyyənləşdirmək və ortaya qoya bilmək, konkret vaxt çərçivəsində və məhdud informasiya şəraitində onları həll edə bilmək **(PK-16);**
- fəaliyyət və təhsil sahəsi ilə bağlı problemlərin həlli zamanı müvafiq texnologiya və metodları seçmək və onlardan istifadə edə bilmək, həmçinin potensial nəticələri müəyyənləşdirmək və/və ya qiymətləndirə bilmək **(PK-17);**
- fəaliyyət və təhsil sahəsi ilə bağlı problemlərin həlli zamanı şəxsi davranışlarını tənqidi şəkildə qiymətləndirmək **(PK-18);**
- fəaliyyət və təhsil sahəsi ilə bağlı problemləri Azərbaycan və bir xarici dildə şifahi və yazılı olaraq təqdim etmək və əsaslandırmaq, həmçinin mütəxəssis və qeyri-mütəxəssislərlə birgə müvafiq müzakirələrdə iştirak edə bilmək **(PK-19);**
- innovativ yanaşma tələb edən mürəkkəb və gözlənilməz şəraitlərdə müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərmək **(PK-20);**
- təşkilat və ya qrupların strateji fəaliyyəti ilə bağlı məsuliyyət daşımaq **(PK-21);**
- mürəkkəb şəraitlərdə etik qaydalara uyğun şəkildə davrana bilməyə, şəxsi davranışların etik aspektləri imkanları, məhdudiyyət və sosial rolunu anlamaq, fəaliyyət və təhsil sahəsi ilə bağlı məsələlərdə əsaslandırılmış qiymətləndirmə aparmaq **(PK-22);**
- davamlı təlim və peşəkar inkişafla bağlı şəxsi və digərlərinin ehtiyaclarını qiymətləndirmək, həmçinin müstəqil təhsil üçün zəruri olan səmərəli metodlardan istifadə edə bilmək **(PK-23);**
- peşəkar fəaliyyəti çərçivəsində gözlənilməz və mürəkkəb məsələləri həll etmək **(PK-24);**
- müvafiq fəaliyyət və metodları təklif etmək və planlaşdırmaq, onların qısa və uzunmüddətli nəticələrin təhlil etmək **(PK-25).**

4. Peşə fəaliyyəti üzrə hazırlıq səviyyəsinə və təhsilin məzmununa qoyulan minimum tələblər

4.1. Peşə fəaliyyətinin xarakteristikası.

4.1.1. 060310 – Xalq çalğı alətləri ifaçılığı ixtisası üzrə magistrlərin peşə fəaliyyətinin əsas istiqamətləri:
- elmi-tədqiqat sahəsi üzrə;
- pedaqoji;
- təşkilati-inzibatçılıq və s.

4.1.2. Hazırlıq səviyyəsinə qoyulan tələblər:

Elmi-tədqiqat və yaradıcılıq sahəsi üzrə:

- xalq çalğı alətləri üzrə elmi-təşkilati və yaradıcılıq məsələlərinin həllində müasir, təkmilləşdirilmiş üsullardan bəhrələnmək;
- xüsusi qabiliyyət tələb edən xalq çalğı alətləri ifaçıları ixtisasının əməli-təcrübi əsaslarından, musiqi sənətinin tarixi və nəzəriyyəsindən, onun metodiki fəaliyyətlərindən inkişaf etmiş ölkələrin qabaqcıl təcrübəsində istifadə etməklə fənnin tədris metodikası sahəsində aparılan elmi-tədqiqat işlərini təhlil edərək onun nəticələrini ümumiləşdirmək;
- yaxın şərq ölkələri xalqlarının musiqi alətlərinin tarixi və nəzəri sahələrini araşdırmaq və bu günümüzə uyğun olanlardan istifadə etmək;
- xalq çalğı alətləri üzrə ifaçılıq nailiyyətlərini Avropa və digər ölkələrdə yaymaq;
- qədim musiqi alətlərinin ifaçıları və onların ifaçılıqları haqqında məlumat toplamaq;
- simpoziumlar, konfranslar, seminarlar təşkil etmək və həyata keçirmək;
- ifaçılıq sahəsində elmi nəşrlər hazırlamaq.

Pedaqoji sahə üzrə:

- xalq çalğı alətləri üzrə hər bir ifaçı çaldığı alət üzrə elmi mühazirə etmək;
- tədris prosesində seminar, məşğələ dərslərini əyani şəkildə aparmaq;
- qabaqcıl pedaqoji təcrübəyə əsaslanmaq;
- müasir proqram təminatına əsaslanmaq;
- ixtisas metodikasının mühüm cəhətlərindən istifadə etmək;
- ixtisasın tədris edilməsinə dair mühüm informasiyalar toplamaq və s.

Təşkilati-inzibatçılıq sahəsi üzrə:

- elmi-tədqiqat, yaradıcılıq və tədris prosesinin işini təşkil etmək;
- elmi-tədqiqat, yaradıcılıq və tədris prosesinin nəticələrini proqnozlaşdırmaq məqsədilə bu sahədəki elmi yeniliklərdən istifadə etmək;
- əldə olunmuş qərarların nəticələrinə qiymət vermək və s.

4.2. Təhsilin məzmununa qoyulan minimum tələblər.

□ İxtisas üzrə fənn bölümləri, fənlərin kreditləri, onların mənimsənilməsinin nəticələri (bilik, bacarıq və vərdişlər baxımından) və qazanılması nəzərdə tutulan kompetensiyaların kodları.

Fənn bölümünün kodu	Fənn bölümləri, onların mənimsənilməsinin nəticələri (bilik, bacarıq vərdişlər baxımından)	Fənn bölümləri üzrə kreditlərin sayı	Fənnin kodu və adı	Fənn üzrə kreditlərin sayı	Qazanılması nəzərdə tutulan kompetensiyaların kodları
	Təhsil hissəsi				
MHF-B00	**Humanitar fənlər bölümü** Bu bölümə daxil olan fənlərin öyrənilməsi nəticəsində magistr **bilməlidir:** - ixtisasa aid pedaqoji ədəbiyyatı öyrənməyi, xarici dildə oxuyub başa düşməyi; - Azərbaycan ali təhsil sistemini, təlim prosesi və təhsilin məzmununu, elmi-tədqiqat (müəllim və tələbə) işinin metodikasını; - psixologiyanın metodlarını, psixologiyanın əsas istiqamət-lərini, qarşılıqlı münasibətlərin psixologiyasını, tələbə psixologi-yasını və s. **bacarmalıdır:** - ixtisasa aid xarici dildə elmi ədəbiyyatı tərcümə etməyi, annotasiya, referat, tezis, tərcümeyi-hal və s. yazmağı;	14	**MHF–B01** *Xarici dil* **MHF–B02** *Ali məktəb pedaqogikası* **MHF–B03** *Psixologiya* **MHF–B04** *Seçmə fənlər**	6 4 2 2	ÜK-1 ÜK-2 ÜK-3 ÜK-4 ÜK-5 ÜK-6 ÜK-7 PK-15

	- məşğələləri plan asdırmağı və aparmağı, elmi-tədqiqat işini yerinə yetirməyi, eksperiment aparmağı və nəticələri tətbiq etməyi; - hər bir tələbəyə psixoloji baxımdan fərdi qaydada yanaşmağı; **yiyələnməlidir:** -xarici dildə lüğətin köməyilə oxumaq və yazmaq vərdişlərinə; ali təhsil müəssisəsində tədris və tədqiqat işləri aparmağa; -tələbələrə psixoloji yanaşma keyfiyyətlərinə və s.				
MİF-B00	**İxtisas (ixtisaslaşma) fənlər bölümü** Bu fənnin öyrənilməsi nəticəsində təhsil alan **bilməlidir:** - xalq çalğı alətlərinin tarixi keçmişini, keçdiyi formalaşma dövrünü və müasir problemlərini əsas məqamlarını; - alətlərimizin səslənmə xüsusiyyətlərini və nəzəri problemlərini; - xalq çalğı alətlərinin not ifaçılıq prosesinin yaranmasının tarixi problemlərini; - alətlərimizin instrumental formasının bugünkü durumunu; - vokal-instrumental muğam janrının yaranma və formalaşmasında musiqi alətlərində tar - kamança və xanəndə (qaval) instrumental üçlüyünün rolunu; - musiqimizin nəzəri sahəsinin tədqiqində tarın rolunu; - xalq çalğı alətlərinin tədrisi tarixini; - xalq çalğı alətlərinin təkmilləşdirmə proseslərinin keçdiyi mühüm cəhətləri; - xalq çalğı alətləri ifaçılarının temperasiyalı notlu əsərlərin ifasını; **bacarmalıdır:** - qərb bəstəkarlarının milli alətlərimizə uyğun seçilib çalınmasını; - alətlərimizdə temperasiyalı səslənməni olduğu kimi saxlamağı; - temperasiyalı əsərlərin ifasında onların bəstəkara və onun xalqına mənsub olan xüsusiyyətləri saxlamağı; - alətlərin muğam ifaçılığında kökləmə məsələlərini; - hər hansı bir əsəri istənilən tonallıqda çalmağı; - qədim və müasir ifaçılıq metodologiyasından istifadə etməyi; - xanəndə və digər bu kimi vokal ifaçıları müşayiət etməyi; - hər bir milli çalğı alətlər üzrə ansambl və orkestr müşayiətində solist kimi çıxış etməyi; **yiyələnməlidir:** - ifaçılığın metod və metodologiyasına; - ifaçılığın müasir tədris metodikasının qabaqcıl problemləri ilə bağlı araşdırma aparmaq səriştəsinə; - müasir tədris metodikasına dair tarixi araşdırma biliklərinə; - xalq çalğı alətlərindən tarın Azərbaycanın tarixi, iqtisadi və ictimai şəraitinin zəruriliyindən irəli gələn təkmilləşdirmələrə; - milli musiqi alətlərinin simfonik orkestrinin tərkibində, xüsusilə onun bu orkestrin partiturasına	**76**	**MİF-B01** *Musiqinin müasir problemləri* **MİF-B02** *Musiqinin tarixi və metodologiyası* **MİF-B03** *Ali məktəbin müəyyən etdiyi fənn:* **MİF-B04** *İxtisaslaşmaya ayrılan fənlər*** **MİF-B05** *Seçmə fənn**	**4** **2** **4** **42** **24**	**PK-1** **PK-2** **PK-8** **PK-13** **PK-15** **PK-16** **PK-17** **PK-18** **PK-19** **PK-20** **PK-21** **PK-22** **PK-23** **PK-24** **PK-25**

	daxil edilməsi prosesinin tarixi-nəzəri cəhətdən zəruriliyinə aid biliklərə; - xalq çalğı alətlərinin tədris olunması və formalaşmasında Ü. Hacıbəylinin tarixi fəaliyyətinə; - muğam sənətinin inkişafının tarixi və nəzəri baxımdan keçdiyi yolları bilməli və bu sahədəki biliklərə; - tədris prosesində müasir musiqişünaslığın predmeti, şərhləri və üsulları, onların sıx əlaqəsi və qarşılıqlı asılılığına; - 20-ci əsrdə milli çalğı alətlərimizin müasir səviyyədə inkişafına; - alətlərimizin nəzəri baxımdan müxtəlif sahələrin tədqiqatları əsasında onların araşdırılması qabiliyyətinə.				
MET-B00	**Elmi tədqiqat işləri** Magistr elmi-tədqiqat işini yerinə yetirmək nəticəsində aşağıdakıları bilməli və bacarmalıdır: - elmi-tədqiqat işlərini planlaş-dırmağı; - tədqiqat mövzusu seçməyi; - ədəbiyyat siyahısının tərtibini; - elmi-tədqiqat işi aparmağı; - elmi-tədqiqat işinin nəticələrini təhlil etməyi, onu digər müəlliflərin nəticələri ilə müqayisə etməyi; - alınmış nəticələrin praktik əhəmiyyətini və onun tətbiqi imkanlarını müəyyənləşdirməyi; - elmi-tədqiqat işinin gələcəkdə davam etdirilməsi imkanlarını müəyyənləşdirməyi; - yetirilmiş tədqiqat işinin müdafiəsini; - elmi-tədqiqat işinin nəticə-lərinin çap üçün hazırlanmasını; - elmi-tədqiqat, yaradıcılıq, və elmi-pedaqoji təcrübələrdə iştirak etməyi, onların nəticələrini ümumiləşdirməyi və magistrlik dissertasiyasında istifadə etməyi və s.	**30**	Elmi tədqiqat təcrübəsi Elmi pedaqoji təcrübə Magistr dissertasiyasının hazırlanması və müdafiəsi	**6** **6** **18**	**PK-1** **PK-2** **PK-3** **PK-4** **PK-5** **PK-6** **PK-7** **PK-8** **PK-9** **PK-10** **PK-11** **PK-12** **PK-13** **PK-14** **PK-15**
	Kreditlərin ümumi sayı	**120**		**120**	

**Bütün bölümlərdə seçmə fənlər müvafiq səriştələrə (kompetensiyalara) uyğun ali təhsil müəssisələri tərəfindən müəyyənləşdirilir.*

***İxtisaslaşmalar üzrə səriştələr (kompetensiyalar) və buna müvafiq fənlər ali təhsil müəssisələri tərəfindən müəyyənləşdirilir.*

4.2. İxtisas üzrə magistr təhsil proqramının yerinə yetirilməsi müddəti:
ümumi həftələrin sayı – 94
o cümlədən:
- nəzəri təlim – 45 həftə
- təcrübələr (elmi-tədqiqat və elmi-pedaqoji) – 8 həftə
- imtahan sessiyaları – 15 həftə
- magistrlik dissertasiyasının hazırlanması və müdafiəsi – 12 həftə
- tətillər – 14 həftə

5. Maddi-texniki tədris bazası və kadr potensialı

5.1. Ali təhsil müəssisəsinin **060310 – Xalq çalğı alətləri ifaçılığı** ixtisasının təhsil proqramına müvafiq hazırlanmış tədris planında nəzərdə tutulan fənlər üzrə dərslərin aparılması, təcrübələrin keçirilməsi və elmi-tədqiqat işlərinin yerinə yetirilməsi üçün müvafiq İKT ilə təchiz olunmuş kabinet və laboratoriyalar, kompyuter sinifləri, emalatxanalar və s. ilə təmin olunmuş maddi-texniki bazası

olmalıdır. Təhsilalanların ali təhsil müəssisəsinin lokal şəbəkəsinə, internetə, məlumat bazaların elektron kitabxanalar, axtarış sistemlərinə çıxışı təmin edilməlidir.

5.2. Fənlərin tədrisi, bir qayda olaraq, ali təhsil müəssisələrinin elmi dərəcəsi və ya elmi adı olan professo müəllim heyəti tərəfindən aparılır. Bu fəaliyyətə həmin şərtləri ödəyən digər müəssisə və təşkilatlard çalışan şəxslər cəlb oluna bilər.

5.3. Magistrlik dissertasiyalarına elmi rəhbərlik, bir qayda olaraq, həmin təhsil müəssisəsində çalışa professor-müəllim heyətinin elmi adı və ya elmi dərəcəsi olan nümayəndələri və ya həmin şərtlə ödəyən digər müəssisə və təşkilatlarda çalışan şəxslər tərəfindən həyata keçirilir.

6. Tədris prosesinin forma və metodları

6.1. Magistrantın nəzəri təlimi və pedaqoji hazırlığı mühazirə, məşğələ, seminar, məsləhət, sərbəst i pedaqoji təcrübə və s. formalarda həyata keçirilir.

6.2. Magistr hazırlığı üzrə tədris prosesində şifahi şərh, müsahibə, interaktiv təlim, müstəqil iş, diskussiya dəyirmi masa, illüstrasiya, tədqiqatçılıq, laboratoriya və praktik iş və digər metodlardan istifadə edil bilər.

6.3. **060310 – Xalq çalğı alətləri ifaçılığı** ixtisası üzrə magistr hazırlığında elmi-tədqiqat və elmi-pedaqoj təcrübələr nəzərdə tutulur (təcrübələrin məqsəd və vəzifələri ixtisasdan asılı olaraq müəyyənləşdirilir Təcrübələr növündən asılı olaraq müvafiq təşkilatlarda, yaxud ali məktəblərin kafedra v laboratoriyalarında keçirilə bilər.

7. Yekun dövlət attestasiyasına qoyulan tələblər və qiymətləndirmə

7.1. Yekun dövlət attestasiyası magistrlik dissertasiyasının müdafiəsindən ibarətdir. Dissertasiyanı məzmununa, həcminə, strukturuna qoyulan tələblər və onun müdafiəsi qaydaları Azərbayca Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən müəyyənləşdirilir.

7.2. Təhsilalanların biliyinin qiymətləndirilməsi Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti tərəfində təsdiq edilmiş qaydalar əsasında həyata keçirilir.

7.3. Yekun Dövlət Attestasiyası nəticəsində məzunlara magistr ali elmi-ixtisas dərəcəsi və dövlət nümunə diplom verilir.

Razılaşdırılmışdır:

Azərbaycan Respublikası Təhsil Problemləri İnstitutunun direktoru

_______________A.Mehrabov

«____» ___________ 2012-ci il

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Ali və orta ixtisas təhsili şöbəsinin rəisi

_______________İ.Mustafayev

«____»__________2012-ci il

Mədəniyyət və incəsənət ixtisaslar qrupu üzrə Dövlət Təhsil Standartları hazırlayan işçi qrupun sədri

________________V.Məmmədova

«___» ___________ 2012-ci il

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Elmi Metodiki-Şurasının «İncəsənət» bölməsinin sədri

__________________ Z.Qafarova

«___» _______________ 2012-ci il